

תוכן

מאמריטים וכותבות



וְאַזְרָקָה
בְּאַרְצָה
מֵלֵךְ כָּל־כָּבוֹד
וְאַזְרָקָה
וְכָל־דָּמוֹת — טַבָּע חֲוֹתְמָה
וְגַוְיאִת מִכְלָה מִחְשָׁבָה
וְלִשְׁׂוֹן מִתְכִּילָה
וְנִשְׁׁעָן תְּשׂוּרָה
וְלֹא נָזַר אֶל לִפְנֵי
כִּי אֵין בְּלָעָדָה
וְאַזְרָקָה חֲוֹתְמָה נְכֻרָת

(רבי יהודה הלווי, תחילת המאה ה-12)

יה, אַנְהָה אָמַצָּא
מִקְומָה נְעָלה וְנוּלָם
וְאַנְהָה לֹא אָמַצָּא
כְּבָזָק מְלָא עָולָם
*

אַלְהָם אֵל מֵאֲמַשְׁיָךְ
בִּמְהָא דְּמַךְ
גְּבָהָת מִכְלָה מִרְכָּבָה
דָּבָר מֵיְלָפָלָךְ
הִישׁ לְבָב יְגָוָךְ
וְאַתְּ מֵנוּעָצָת וְיִבְנָךְ
זֶה עַזְמָה יְעִידָךְ
חֲכָמָת בְּכָל מִבָּאָרָת

המילה "אלוהים" והמושג שהוא מייצגת עברו תהופכות רבות במהלך ההיסטוריה היהודית. מילה ששמשה במובן של חילון למליה שרבנים מנעים מלכתבה בשל קדושתה; מבואר ויוצר מואנש וחומר (בשאלת, כמובן) למושג מופשט – לעיתים טרנסצנדנטי ולעתים דוקא אימננטי בהוויה. בכלל, מקומו של הקב"ה בסדר היבם היהודי השתנה והתחלף בהתאם לעתים ולאמנויות. האם ה' מרכז מספיק בהוויה ובתודעה הדתית? האם צורך הוא להיות במרכז הקיום היהודי דת?

רבים מכותבי דעות 10 טרודים בשאלות אלה: הרב מרדי גפני דין בעבירה לשם ה' (sinning for the sake of god,) ושלשונו המקורית של המאמר) ושואל אם אין ההלכה דוחקת את מקום האל; הרב שג"ר מציע פתרון חדש לקיום דתי בעידן פוסט-מודרני; ד"ר יאיר כספי קורא לשוב ולדרוש אלוהים ב"פסיכולוגיה של תורה". ביעונו המקראי מפתח מיכה גודמן בפרשנותו לעמדת התורה ביחס לשאלת תאולוגיה עתיקה – האם יש לאדם בחירה חופשית בעולמו של האל הכל"יכול וכלי-ידע?

באופן מעניין גם במדורי הגלילין נמצאת התייחסות רחבה לנושא: סייפור דמה בן נתינה מעלים מחדש של משה לביא: אליעזר כהן מציג את התמודדותו המורכבת של יהודיה עמייח עם אלוהים.

גם עונת השנה מתאימה לעניינו: "וַיַּצִּיאנוּ ה' ממצרים, לא על ידי מלאך... אלא הקב"ה בכבודו" מספרת ההגדה של פסח.

חג שמח וקריאה מהנה,

ר. מלאן

הערה: מודניות מערצת דעתך היא להשאיר את כתיב המילה אלוהים (או אליהם או אלוקים) כפי שהוא כתוב במאמרו. הכתיב אמן לא אחד, אך הכרעות ההלכתיות (שאין חדים-משמעות) והאהרות נשארות אצל הכותבים והקוראים.

שרי רבי יהודה הלווי לקווים מתוך מהדורתו של דב ירדן "שרי הקדש" לריה"ל (ירושלים תש"ח) עמודים 215, 213. 103.

תמונה השער: רבקה מצנער, התמור (מתוך הסידרה איכوت הסביבה) 1994

6 דתאים בסביבה פוטו-מודרנית 10 חטא לשם שמים – מקום של רעיון העבריה לשם הרב מרדי גפני 14 מחריג לנורמומי – תגובה יוסקה אחינשוב	הרב שגיא' הרב מרדי גפני 17 ובערת הרע מקרוב – החברה הדתית מתחילה להתמודד עם אלימות במאפהה חממי רמייאל
20 הצד הלא-סוציאלי של השמייה 26 פסיכולוגיה יהודית 28 יוסף ויהודיה – על פעליהם והתמודדותם עם טרגדיות מיכה גודמן	הרב ישראלי רוזן ד"ר יאיר כספי ד"ר יאיר כספי

4 לדעתינו 23 במה 24 ספר 31 מפרי עט הדעת 34 מדרש אגדה 38 מכתבים למערכת	ראשית צנחת גאותנו "מופע אחרון בהחלט" – המופיע איסטרן אלוי זיסברט התל-אביבים הישנים – קנד ובן-גר בספרים חדשים אביישג רוזנברג יהודיה עמייח משורר על אלוהים אליעזר כהן גוי למופת – דמה בן נתינה וכיבוד הורים משה לביא תובות המערכת : ת"ד 24354 בר הרכזופים ירושלים 91240 e-mail: deot@toravoda.org.il תגבות יתקבלו בברכה
--	--

דעת

יוצא לאור בהוצאת נאמני תורה ועובדת ותורה וציונות"
עורך: צחי מזומנים מערכות: מאיר רוט, הדר גולדברג, תמר ויס
עורך תМОנות: דוד שפרבר "יעוץ לשוני: Tamra Gil-Yischa", גילה וכמן
כתובת המערכת: ת"ד 24354 בר הרכזופים ירושלים 91240
e-mail: deot@toravoda.org.il

כתובת התנועה: נאמני תורה ועובדת קיבוץ עין צורים ד"נ שדה גת 79510
טל: 08-8505226 פקס 08-8505227
e-mail: neemaney@toravoda.org.il
דמי הצטרפות לתנועה ואו בעמוד האורי.

עריכה גרפית והפקה: איקון מס מדיה טל' 02-6782820

ראשית צניחה

לדעתי

ד"ר אשר כהן

"אם הציונות הדתית לא תצליח לגבש עמדות ציוניות דתיות אמיצות, גם אם הדבר הכרוך במאבק חריף עם המחנה החדרי, היא ת策ור להתרגל בנסיבות מעבר מצוינות דתית במדינה יהודית לקהילה הדתית במדינה כל אזרחיה"

הישראלית תחייב גיור. בתוך כך גברה בישראל פעילותם של הזרמים הדתיים הללו אוורטודוקסיים. הללו פועלים ממרכז להשוואות מעמדם בכלל, ובתחום הגיור בפרט.

לפניהם כשלוש שנים החל להסתמן פתרון לכלול בעיות אלו – לו רק הייתה במצאת ציונות דתית אמיצה שהייתה זוכרת את מחויבותה הכללאומית ואת דרכה המקורית והיחודית אל מול הציונות הלא דתית מזה. ועדת נאמן הגיעה לפשרה שבמרכזזה הקמת מכוני גיור משותפים וشبמסגרתם יהיה הליך הגיור אוורטודוקסי. אימוץ פשרה זו ויישומה היה פוטר מכלול של בעיות: ראשית, הוא היה מודיע מסדר היום את המאבק העיקרי בין הזרמים הדתיים השונים. שנית, הוא יכול היה לשמש מנוף כלללאומי לפחות בעיתות הלא יהודים המאיימת על זהותה היהודית של המדינה.

אולם המחנה החדרי הבHIR באופן חד וברור את התנגדותו הנחרצת לכל פשרה המעניינה איזושהי דרישת רגל לזרמים הלא אוורטודוקסיים. חולשת הציונות הדתית ניכרה בעובדה שהרבנן הראשית, המתניתה תמיד למוצא פיהם של הרבנים החדרים, התנגדה אף היא לפשרה שהושגה. ההתקנות שחברה גם את מי שנוחשבים לרבני הציונות הדתית, אברם שפירא ומרדי אליהו. אמנים מספרם של מכוני הגיור ברוח ועדת נאמן גובר בהתמדה ואף מספר המתגירים בהם גדל משנה לשנה, אולם בעיה בהיקף כה רחב

במאבק על דמותה היהודית של המדינה בשנים האחרונות ניכרה הדומיננטיות החדרית. זו, יש לומר, מאופיינת בעמדות שמרניות מודגשות ובහיעדר מבט כולל על החברה ובווייתה, מבט המאפיין רק את מי שתפסתו הציונית מושורת.

תקצר היריעה מלפרט את האירועים והתהליכים השונים המצביעים על מגמה זו ונסתפק רק בbulletins שבהם. היקף הרוב של הלא יהודים בקרב העולים החדשניים נאמד בקרוב לשולש מאות אלף איש, שהם חמייה אוחזים מהאוכלוסייה. הללו הולכים ומתערימים בחברה היהודית ומצביעים בפניה אתגרים קשים שלא נודעו בעבר. מדינת ישראל לא תוכל להישאר לאורך זמן עם חקיקה המחייבת שניישואין וגירושין יערכו על פי דין תורה. בשלב זה או אחר ייסדק המונופול האורתודוקסי, בדומה لما שארע בתהום הקבורה, ומדינת ישראל היהודית תמצא עצמה נתנת גושפנקא חוקית ורשמית לנישואי תעובה. התבבולות – שהיתה תמיד תופעה של חוץ לארץ – תהפוך לטופעה ישראליית, וכך נמצא עצמוני מתרגליים להتبולות ישראליות. אם נספיק לכך את הופעת העובדים הזרים נראה כי הבעיה רק תלך ותחריף. האשלה שלנו לא יקרה מה שקרה בכל מדינות המערב ושאצלנו לא יתרחש תהליך התהווות של העובדים הזרים עלולה להתברר כmutatis mutandis. אך יש להוסיף את התפתחותה של חילוניות מיליטנטית המאפיינת בניתוק הולך וגובר מכל מה שריה יהדות נודף ממנה. במחנה החילוני גוררים תהליכי המערביזציה, שאחד מגילוייה הבולטים הוא התפתחות תברת שפה וצරיכה נהנתנית שנכונותה להשלים עם מה שנטפס בעיניהם ככפיה דתית הולכת ופוחתת. מחנה זה מוכן לקבל את העולים הלא יהודים כמוותיהם וללא התניה שהתקבלותם לחברה

מטבעם של אירועים צבאים ביחסונים שהם מטאטים אל מתחת לשטיח בעיות בורות, ומטבעה של תחושת איום חיצוני שהוא מבחן מחולקות פנימיות. סדר היום התקשורתי, הציבור והפוליטי מАЗ פרוץ המלחמה עם הרשות הפלסטינית התמקד בסוגיה הביטחונית; אולם בחברה הישראלית רוחשים תחילci עומק שיש להם השלוות נרחבות על סוגיות זהותן היהודית של החברה והמדינה.

המוניה המשותף לתהליכיים אלו הוא התקדמותה הדרגתית אך העקבה של מדינת ישראל לקראת היוצרים "מדינת כל אזרחיה", שתואפיין בפיהות משמעותית ורחב בהיבטים חשובים הנוגעים לעצם הגדרתה כיהודית. גם אם ברמה החזרתית והסמלית לא יהיה לכך ביטוי, הרי אלו יהיו פני הדברים בהיבטים הנוגעים למשמעותו, להקיקה ולmdiיניות הציבורית. דוגמ מדינת כל אזרחיה נפוץ כמושג במישרתו של מושג הערבי הנתמכת בזרם הפוסט-ציוני. תשומת לב מועטה ניתנת לאפשרות שישראלי מתקרבת לדוגמ מדינת כל אזרחיה דווקא וביעיר נובע מתוך מתחליyi عمוק המתיחסים בקרב הרוב היהודי.

תהליכי הڀות הגורם בייחודהה של המדינה מוצאים את המוניה הדתית הלאומי מפוצל מבחינה פוליטית וושאע על רקע דתי. מבחינה פוליטית הוא מפוזר על פני קשת המפלגות מימי"ד שבישראל אחת ועד לאיחוד הלאומי. מבחינה דתית הוא שסוע בין חדריות לאומית ואורתודוקסיה מודרנית.

מציאות זו מותירה את המאבק הולך וגובר על זהותה היהודית של המדינה ללא אמרה ציונית-דתית אמיצה ומקורית. بعد החדריות הלאומית מרכינה את ראה בפני המוניה החדרי, הרי האורתודוקסיה המודרנית משלהי, מתרגלת ומסתגלת למציאות החדשיה המתפתחת. בכל סוגיה חשובה

ד"ר אשר כהן, חבר מזכירות "נאמני תורה ועובדיה", מרצה במחלקה למדעי המדינה באוניברסיטת בר-אילן.



גָּאֹלֶת בָּר

"בכל סוגיה חשובה במאבק על דמותה היהודית של המדינה בשנים האחרונות ניכרה הדומיננטיות החרדית זו, יש לזכור, מואופיינת בעמדות שמרניות מודגשות ובhiveuder מבט כולל על החברה ובעיותה"

גם אם הגשומה אינה מתאפשרת, יש לזכור שבחברה הישראלית חיים המוני מסורתיים התופסים גם הם את הגדרה היהודית של המדינה במונחים דתיים, גם אם אורה חייהם אינם נשען על מחויבות כללת להלכה. הלו מקרים לאמרה ציונית-דתית המשלבת בין התפתחויות חדשות לבין המחויבות יהודית, בין המצואות העכשוויות לבין המסורת הדתית. במציאות העכשוית, הפנויות המבט אל ציבור ותב זה היא ציונית-דתית הרבה יותר מהרכנת הראש בפני המחנה החradi.

יש לזכור כי תהליך הפיכתה של ישראל למדינה כל-אורחיה אינו מאים איום של ממש על המחנה החradi ועל תפיסות היסוד שלו. הלו יכולים תמיד לשלו מוחמץ האידיאולוגי את נשל הסתగות והבדלות תוך הסתפקות בהבטחת אורח החיים החradi במסגרת ישראל החדש. המחנה החradi מעולם לא נתן לדינה משמעות דתית נרחבת ולא ראה בה חלק מהתהליך הגאולה.

השער הגדול הטמון בתהילcis אלו יתרחש במחנה הדתי הלאומי. יכולתו לתפוס את מדינת ישראל כראשית צמיחה גאותנו תלך ותיסדק אל מול המציאות המעשית של ראשית צניחה גאותנו. ההסבירים המוכרים שדרך של הגאולה להגעה קמעא קמעא ושהתהליק, מטבחו, כולל בתוכו עליות ומודדות הם לא יותר מהצדקה מאולצת של במאבק. אם הציווית הדתית לא תשיכל לבש עמדות ציוניות דתיות אמי'צוט, גם אם הדבר كذلك במאבק חריף עם המחנה החradi, היא תctrיך להתרוגל במחירות למעבר מציווית דתית במדינה יהודית לקהילה דתית במדינה כל-אורחיה. ■

פוליטית. ביום פתוחים מרכזי קניות ווביל ענקים לאורכה ולרוחבה של הארץ. פקחים דרוזים נשלחים על ידי שר העבודה חradi כדי לרשום דוחות למעסיקים חילוניים על העסקות עובדים בשבותות. כל מה שנותר לבעל עסק חילוני הוא לפרסם בעיתונות בשפה הרוסית מודעה שבה הוא מחשש עליה לא יהודי לעבודה בשבת כדי למנוע משר חradi לשולח פקחים דרוזים. בהיעדר ציונות דתית שתסדיר את הסוגיה, עוסקים בכך קבוצות ובודדים שפעילותם המפותחת אינה מבשילה למדיניות לאומיות מהיבשת.

שנת השמיטה הנוכחית סייפה את הכוחה האחרונה לדיכויה של הציונות הדתית. ועמדותיה המקוריות בשיח הציורי הפליטי, שיכור מכוחו הפליטי ומהשלמת תהליך השתלטות על הרובנות הראשית, ניטה המחנה החradi להחיל את תפיסותיו המהמירות ולהלא ציווית על כל הציור. הדבר נעשה באמצעות הניסיון להנתן מתן כשרות בהתחייבות למוכר תוצרת שאינה נסמכת על יתרון המכריה. הרוב הראשי הספרדי בקשי'ידורן נותר בזב במערכה נגד החדרים. תלמידי הרוב קוק השאייר לרב הראשי את המאבק על המשך הסתמכות על היתר המכריע של רבני הציונות הדתית נרשמו למנזר השתקנים.

הפרקת המאבק על זהותה היהודית של המדינה לתפיסות החדריות מקצינה את השיח הציורי הפליטי בכלל וגוררת, בין היתר, תגובות נגד חילוניות מליטנטיות טוטומי לפיד הוא רק סמל פוליטי בוטה במיזוח שלhn. בהיעדר אמרה ציונית-דתית "יהודית הולך וגובר הרושים שהעמדות החדריות הן העמדות הדתיות הבלתיות וחלק מהחלונים מגיב בהתאם לכך.

יתן לטען כਮון שחילושתה הפליטית של הציונות הדתית אינה אפשררת לה לפעול בתחום. אולם חולשה פוליטית אינה יכולה להסביר את היעדרה של אמרה ציונית-דתית

מחייבות מאמץ כל-לאומי מكيف בהרבה. בהיעדר מנהיגות דתית אמיצה המאופיינית בנתקות מבט ציוני ומכונה יצאת כנגד המחנה החradi, גם עבודה הקודש הנושית בתחום הגיור לא תשפיק אפילו לפתרון בעיית הלא יהודים המגיעים במש

שנת עלייה אחת.

היעדרה של אמרה ציונית-דתית ניכרת במגון רחב של נושאים העולים חדשים לבקרים על סדר היום בסוגיות הקשורות לשעשן הדתי-חילוני.

נותר המאבק בשאלת גישת בני שיבות בעימות בין המחנה החradi לבין המחנה החילוני. הציונות הדתית לגוניה הציגה את כל קשת הדעות מהתנגדות למסקנות ועדת טל ותמי'ה בגישות ועד לתמי'ה במקנות. פרדוקסלית, דווקא הציונות הדתית שפיתחה מגוון רחב של מסללי שירות צבאי המשלבים לימוד תורה, מסתפקת בפתרונות אלו עבר עצמה ואין היא אמיצה מספיק לומר גם במשמעות הציבור בצורה נחרצת שוזחי הדרך הרואה.

כל מי שאופיה הציורי של השבת יכול לו יכול להזכיר בגעוגעים בימים שבהם פתחת קולנוע בודד ואיזו חנות זניחה עורדו סורה



דעות-במבייה פוסט-מודרנית

"שtopic, כך עלה במחשבה לפניי" אומר הקב"ה למשה רビינו במדרש הידוע. בעקבות ר' נחמן מברסלב מציע הרב שג"ר פתרון עתיק לבעה חדשה

התربותי לבין מתן לגיטימציה לפשע ולמעשה. הדין משקף את הדילמה של עולם פוסט-מודרני, עולם שלא יכול לדבר על ערכיהם מוחלטים ממשום שמחיינתו אין ערכיהם כלשה. אין אמת ולבטח אין את "האמת". בעולם זה האמת היא מוצך תרבותי – "פוליטיקה של אמת". כפי שהגדיר זאת ניטהše: "העלים ושינוייהם עומדים ביחס ישיר לגודל עצמתם של כתבי הערכים".

כיצד יש לנ Hugo בעולם כזה? האם הקנסת, לדוגמה, צריכה לכפות על הדרוזים חוקים שימנעו מהם רצח כזה, גאולת דם או מנהגים אחרים שאינם מוסריים בעיניינו?

עולם הערכנים המוסרי שלנו מחייב אותנו לשרש בחזק יד ולמנוע תופעות מזוויאות שכאה מהתרחש, אך המודעות ההיסטורית, הסוציאולוגיה והאנתרופולוגיה שלנו מלמדת שלא די שמנקודת המבט הדרוזית הרוצה גונן על חברותו ועל ערכיה המסורתיים,

אלא שמחיינתו הוא עשה דברصدق. דווקא כבעל ערכים, האם אני יכול להתעלם מנקודות המבט השניה, מעמידה ביקורתית השוללת השלטת ערכי ה"אדם הלבן האירופאי" על עולם שנראה בעיניינו המתנשאות כפרימיטיבי?

סבירו זה משקף יותר מכל את העובדה שהשאלה המרכזית של ערכים בעולם פוסט-מודרני הופכת לשאלת הבבול: יש ערכים שגם הרטיביסטי המופלג ביותר, המודיע לך שכל ערך הוא ייחסי ונחותן הקשר, יגען את רגלו בקרקע, ימרוד ו יצהיר "עד כאן". אלמלא כן

הקטעים שליל מជוטרים ממאמר שכותבدني רבינו ביש מהחוג ל選擴ולוגיה ואנטropופולוגיה באוניברסיטה העברית. רבינו ביש ניסה להציג נקודת מבט שמנה אפשר להבין את הרצח שנעשה על רקע "בבוד המשפה", והופעתן מן התגובה הש�חות

הרב שג"ר

ערכים ופוסט-מודרנים

"בעיתונים היומיים מתרפסת ידיעה על רציחתה ביריות של איחלאס כנעאן בבית משפטה בהרבע הדרורי של כפר דמיה בגליל. הרוצח הוא אחיה, חיל צ"ל

בשירות סדייר, צער [...]
מרקנו ב-15 שנה [...] נרם שמשפחתה לא רוותה, נתת מפעילה החיבורית, מאורה חייה בארץות הבריות ועוד פחות מכ מלבושה ומהבתאותיות בעת ששחתה הארץ [...].

הצעתי לפרסם מאמר בעמוד הדעתה "הארץ" שעסק בהקשר התרבותי המאפשר, לעיתים אף מחיבר, שగבר ידacz בת משפחה קרובה לו. ההצעה מתקבלת בשמחה. המאמר עוסק במה שאני מכנה "הديلמה הליברלית". מצד אחד רצת נשים עומדת בטירה לערכי קדושת חי אדם, מצד שני התעדבות בעולמה הנורמיibi של קבוצה אחרית וניסיון להשליט את הערכים הדומיננטיים של המתערב על תרבותם, עומד בסתייה לנטיה הליברלית להנאה בכבוד למי שאינו פוגע בך. ראיית الآخر כאקווזי, כתרבות, אך בגין תרבויות אחרות החליפה מזמן את המבט של הלבן המתrobת אל الآخر האלטנטיבי – המבט הפטרנליסטי – הטען תיקון.¹

הרב שג"ר הוא ראש ישיבת שי"ה המאמר הוא עיבוד של שיחה במסגרת "חמודת" ליד בית הספר פלא.

**דווקא בבעל ערכיים,
האם אני יכול להתעלם
מןקודת המבט השנויות,
מעמידה ביקורתית
השוללת את השלטת
ערבי ה"אדם הלבן
האירופאי" על עולם
שנראה בעיני
המתנסאות כפרימיטיבי?**



"הרוב ובני הכפר מוקיעים אשה שאנטה לפני החותונה", גלייה, רוסיה תחילת המאה ה-20.

האם אפשר פתרון ציוני-דתי שאינו מוכן לוטר ולאמץ את המידור החורדי? האם וכיitz ניתן לכונן אמונות בעולם שכבר אין מאמין בהן, שטוען שעצם המושג "אמת" כבר אינו קיים, שהשפה כלל אינה מייצגת מציאות אלא "משחקי לשון"?

הסתירה שבஹוייה

הטענה שברצוני לטוען היא שהבעיה בלתי פתירה, היא "כישלון בתוכנות" של ההוויה האנושית.⁴ אך הבנת היכשלה והשמה נקודות מוצאת פותחת אופציה דתית מלאה בהרבה מהמקובלת.

באחת מתורותיו המפורסמות⁵ מלמד ר' נחמן

שינה סתירה בעצם ההוויה האנושית. הוא

ולהעדיין במקומה מטפורה של יצירה וכינון עצמיים. מטפורה היגיון גורמת לכך שאדם חש שגילה את "האמת", ומכאן שאין מקום לאmittiot אחרות. לעומת זאת מטפורה המכזאה והבריאה העצמית מעודדת תפיסה של ערך נוצר מתוך ועל ידי החברה שלו, ואם כך אין הוא סותר ערכיים של חברות אחרות. דווקא מותך יותר כזה אפשר יהה להגיע להרמונייה בתוך החברה ומהווצה לה.³

בקשר זה עולה שאלה מרתתקת: האם על משקל "צדקה ור'" יכול לבוא "דת רכה", או שמא אמונה ודתות מחויבות בטבען לאמתות נחרצות ומהוצות?

גע למשמעות פרדוקסים, כפי שריבנוביץ עצמו תיאר במאמרו:

"בעדים באנגליה בהן יש קהילות גודלות של מהגרים ממוצא אפריקאי, ובעיר במקומות בהם נהוג להשחית אברי מן בתינוקות ובילדות, עומדות הערים בפני דילמה לא קלה. האזרחים (במקרה זה מוסלמים) המיצנים כוח אלקטואלי לתמי מובלט, דרשו לכלול את הפלקטיקה בראשית הניתוחים שיכסה על ידי ביטוח הבריאות הלאומי [...] כך ייחסו כסף רב ומנעו מבונתיין את הסיכון הכרוך בבעיטה החשתחה בעלי פיקוח ופואז ובלי תנאים היגייניים מינימליים, והחשוב ביותר – קיבלו הזדמנות לשמר את תרבותם בגלו ובעגן. לפחות עד אחת החליטה המועצה להכנס את הניתוח לרשותה

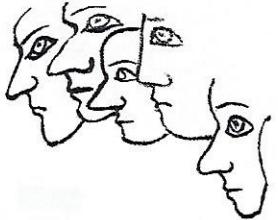
הטיפוליים המומלאים בידי כספי ציבורי".

בדומה, ניתן לשאול מה עמדתנו ביחס לשיעפת האלמנה היהודית. מנקודת מבטו זהו, ללא ספק מעשה אנטימייסטי מאין כמותו אבל היהודיאמין שהוא עושה טובה גודלה לאורה אלמנה. לפוסט-מודרניסט הנבוק מבט כפו: הוא יתkörper נגד התופעה, אך הוא גם יכול לראות את הראייה של الآخر, היהודי. הדעה כאילו הצו המוסרי הוא צו כללי נטול הקשר תרבותי היא טענה מופרכת.

הפתרון הפוסט-מודרני:

"צדקה ור'"

אם כן, מהו הצדקה בעולם יחס? דוד גורביץ² טוען לכך מושג מוצלח – "צדקה ור'". שוב איננו מזמנים לצדק הגדל והמוחלט – הוא כאמור איננו נמצא – ציפיותינו מונוכות לצדק מוקומי ר' אשר מופק באמצעות השיח וההסכמה שבין בני אדם. ישנו מספר דוגמים לצדק ר', אך כולם מתאפיינים בויתור על היומרה לקביעות מוחלטות. עם זאת, כפי שמעיר גורביץ, גם לצדק ר' גבולות משלו, ובתשתיתו מונחות קבועות לא רלטיביסטיות, דוגמת האמונה ברציונליות אנושית, שבילדיה שיח פורה והסכמה בלתי אפשריים. ערכי צדק כאלו מותנחים במונחים אחרים מalto של הצדקה המסורתית. כך לדוגמה טוען רורטி, פילוסוף אמריקני בן ימינו, שבדברינו על אמונות עלינו לזנוח את המטפורה של הגילוי



השאלות התאולוגיות של איזו אמונה עדיפה הן חסרות משמעות בעולם פוסט-מודרני, זאת בלי לפגום בדבוקותנו במסורת אבותינו. מה שנוצר הוא עצם קיומה של אמונה והאראה.

מכנה אותה "קשיות שאין להן תשובה". את התורה הוא פותח בטענה ש"ה יתברך מלחמת רחמנותו ברא את העולם כי רצח לגלות רחמנותו".
טענה קשה. על טענה כיווצא בה כתבי יהודים עמייחי: "אלמלא האיל היה מלא רחמים, היו יותר רחמים בעולם". אם הקב"ה היה ברוא עולם טוב יותר לא היה צריך לרchrom עליו ועלינו.
לדעתי, ר' נחמן אינו טוען שהקב"ה ברא את

העולם כדי שהיא לו על מי לרchrom, אלא שהבריה עצמה, הצליל היסודי שלו, מה שהוא מוגלה, הם רחמים. לא מדובר ברחמים על מצב קונקרטי; הרחמים נועצים בסתריה היסודית הנמצאת בהוויה בכללותה, ובזו האנושית בפרט. את הקרע הזה מפרש ר' נחמן במושג ה指挥ים הלקוח מן הקבלה.

ה指挥ים לדעתו הוא פרדוקס: מצד אחד, כדי שהיא עולם צריך הקב"ה להסתלק מן העולם. מצד אחר, מציאות שאין בה אליהים מנוגדת לאינסופיות האלוהיות, שוררי תפיסת אהדות האל אינה בא רק לשולב את השיתוף, אלא גם לטעון שאין שם ישות אחרת מלבדו, ש"מלוא הארץ בבודו".

לכן ממשיך ר' נחמן:

"זה ה指挥ים של החל הפנוי אי אפשר להבין ולחשיך כי אם לעתיד לבוא. כי צדיק לומר בו שני הפקים. כי החל הפנוי הוא על ידי ה指挥ים שככיבול עצם אלוקותן ממש ואין שם אלוקות כביכול, אם לא כן אין פניו והכל אין סוף ואין מקום לבריאות העולם כלל, אבל

זכות השתקה

כיצד מתקשרים דברים אלו לסתיפור הפסיכומודרני? הסתירה הפסיכומודרנית היא מהקוויות שעליין אמר ר' נחמן שאין עליהם תשובה.

נחוור לדוגמה המוסרית שהבאנו קודם. האם יש לנו זכות להתעורר ולכפות את ערכינו המוסריים על הדורות המתעללים בנוורה? כאמור, האפשרות להסתכלות ופלקטיבית הממקמת כל דבר בתוך ההקשר והמקום שבו קיימות תמיד ולא ניתן לחמק ממנו. אך בסופו של דבר הרני אדם מסויים בעל אמת משלי,

חרדיות פוסט-מודרנית

ולהנחותה; דתיים יאמרו: זה רצון האל. הכל איננו אוסף רצונות פרטאים, אלא השתקפות "רוח האומה". יצירה ארגנטית, חייה.

"קול המון כkol Shidi".

שתי שיטות דמוקרטיות אלה אינן יכולות לעסכל מבחן דתית. אדם דתי יתקשה במיוחד לקבל את הדמוקרטיה הליברלית, כיון שבמיוחד לטבעי הוא רוצה לכפות את דעתו שבאופן טבעי טبعי הוא ממע עצמו בשל "贊同性" על הציבור, ולא ימנע עצמו בשל הדמוקרטיה של الآخر. הגוים דתיים כמו הראייה הקוק והרב ישראלי ז"ל בעקבותיו דרך לתמוך בדמוקרטיה הלאומית: הרב ישראלי הסתמך על כמה הלבות ברמ"ט וטען שסמכות המלך נובעת מן הציבור, וכיון שכן אפשר לגשת ישרות לציבור, ובימינו – לממשלה הנבחרת על ידי רוב הציבור. הרב קוק תרגם ערכיים לאומיים למונחים של "כלל

חברי הכנסת של ש"ס (ובעקבותיהם גם מפלגות החדרים האשכנזיות) טוענים: "אנחנו בעיד הדמוקרטיה". בתחילת חשבתי שזו הערימה, ניסיון להונאות את הציבור, אולם לאחר זמן שוכנעתי שהם מקבלים עליהם את עולה של הדמוקרטיה. הסיבה לכך היא שמדובר כאן בדמוקרטיה פוסט-מודרנית. הדמוקרטיה, כמובן, אינה עשויה מעור אחד. ישנה דמוקרטיה יבלטית – זו של האבות המייסדים האמריקנים, שבבסיסה האמונה ב"צלים האלוהים" שבאים ובזכויותיו הטבעיות: לחירות, לשוויון, לKENIYUN ויעוד. הללו היו אנשים בעלי אמונה דתית עמוקה, והש>((פְּתַחֲנָתָם)) הדמוקרטיה רוויה ברוח התנ"ך. סוג אחר של דמוקרטיה היא זו של המאה ה-19, הדמוקרטיה הלאומית. רצון הכלל הוא זה שצורך לקבוע את התנוגות הציבור

מ עניין הדבר שהטייעונים הפסיכומודרניים הפכו להיות כליהם הדתי בכלל והחרדי בפרט בויאו הסעור שהתנהל סביב פסיקות בג"ץ והמאבק נגד נשיא בית המשפט העליון אהרון ברק. מי שעקב אחריו הוויכוח הזה בעיתונות החרדית ("ידע נאמן" למשל), גילה להפתעתו שאת תחמושתם שabay הכותבים דוקא מן השמאלי הפסיכומודרני. מה הייתה טענותם נגד ברק? הנה בא בשם "הערכים האירופיים", ה"נאו-רות", ובשםם אתה כופה עליינו את הערכיהם שלך. העולם החרדי השתמש בטיעון הרלטיביסטי כדי לנega את בית המשפט העליון ולהאשים ביהדותות מתגשאת. לדעתך, זאת אינה דעתה מקורית, ש"ס היא תנועה פוסט-מודרנית.



ミリット 女性

מכך שהן חסרות משמעות, "נוןנסס" כפי שמשמעותו וטיגנשטיין בתרונות ביטול ואולי אפילו ייאוש, ידע זה פותח לפני ר' נחמן את אפשרות האמונה. יודע הוא, כפי שהיטיבו לדעת הרבה לפניו, אמריה מוחלטת חרוגת ממשחקי הלשון האפשריים של השפה, אך השתייה היא אפשרות אונשית לא פחות מהשפה.⁶

(המשך בעמוד 38)

מאפשרת לכל אחד חופש לחיות לפי עולמו שלו. בשם חופש זה תוקפים ש"ס והעולם החרדי את בית המשפט העליון. דווקא הציונות הדתית – שתשתיתיה מונחות באידיאולוגיות הגדלות של המאה ה-19: לאומיות, סוציאליזם וכו' – נמצאת בעיה בסביבה פוטומודרנית. כל לו יותר לחילוני לחיות בשלום עם החרדי מאשר עם הציוני הדתי, למורות שבחינה הציונית הם קרובים יותר. אצל החרדי ישנה הפרדה, פרגמנטיות למעט, בין התורה לחaims, בין בית המדרש וקהילת "אנשי שלוםנו" לעולם החיצוני. לא כן הציוני הדתי, השואף לכך שהמדינה תנוהל לפי אמונתו, ואין הוא מוכן לדחות חזון זה לימוט המשיח. האידיאלים מתקבל בחשדנות בעין שבו מוכרו על "קץ האידיאולוגיה".

יכולתו להפרק את הקושיה לדבקות: כך לדוגמה במקרה במקורה העול השוחצנו: כל אחד מאותנו, לו היה נקלע למצב הזה, לא היה יושב בצד ונונט לאותו דודזוי לרצוח את אהותנו. הוא היה נוקט את כל האמצעים – כולך רצח – כדי למנוע את רציחת אותה הנערה. מודיע? ר' נחמן מלמד לנו – ככל מה שהגביב בשולש דרכים: בגין, בלי, או – בגין בכלל לא שואל את השאלה, ישנן שאלו שאיני יכול לומר – עליהם, אך אין גם צורך בכך; זה כי האמונה, פרדוקסלית ככל שתיהה – ור' נחמן היטיב לבטא פרדוקסים – לשאלת הערכים המוסריים אלא בכל

לקיים האנווי: כל אדם שואל את עצמו אם החיו הם בעלי עזק, גם אם הוא מיטיב למשיחו: הלא בבואה היום הוא ימות והוא שלו סייע גם הוא ימות ולא ישאר כלום, ועם זאת אנו מאמנים שיש ערך נצחי למעשיהם אלו. בדומה לפוטומודרנה יודע ר' נחמן שהשאלות לאחרונות, המטאPsiות, הן מעבר ליכולתה של השפה, אך בניגוד לפוטומודרנה המסביר

סוף, המאמין באממת זו, ולא יכול גם לא רוצה להתחשש לה.

בפרודוקס זה גלום מושג הצמוד שבדברי רב נחמן. האמת של依 אכן קיימת כהתגלות של הקב"ה. הקב"ה נמצא בכל דבר – "לית אחר פניו מיניה", אמרו החסידים. תרגומו – אין דבר פניו מאיליהם, כולל הקומי והערבי, וככלאה הם ודים. תמיד ניתן להקשות: אבל לאדם אחר ישUrkim אחרים? אל לה לאפשרות זו לפורר את העובדה שיש כאן ודאות שאין מוגן עליה. אמת שאינה מוגן להתרשם אליה, למota לעמuna ואפילו רצוחה לمعנה.

כיצד יתקיימו השניים יחדיו? ר' נחמן מציע את השתייה. הוא מצטט את המדרש שבו שואל משה על גורלו של ר' עקיבא "זו תורה זו שכרכה"? וונגה: "שתוכך, כך עלה במחשבה". בימים שלנו: הפתرون לא נמצא במישור העיוני; הפתרון הוא תגובה, או יותר דיקוק הימנעות, הימנעות שאינה התהמekaות אלא ביטוי מקורי של סיטואציה אנושית המכירה את עצמה ומסרבת להתחשש לאחד מרכיביה. העובדה שאנו יוכלים לגבות את ערכינו ולעולם נוכל להטיל בהם ספק לא תפרע לנו להמשיך ולהאמין. גודלו של ר' נחמן היא

מכל דת אחרת. הוא לא נאלץ להפניהם ערכיהם שזרים לו כדי למצאו את מקומו בתחום. בעולם של מוזרים ישן כל מיני מוזריות: אפשר לחבוע כובע עם צ'יפז'יק אדום ואפשר לחבוע שטרימייל. לא רק שהחודי אינו מעורר בך ביקורת ותשומת לב, להפוך: זה חלק ממשחק הגוגונים שהפלוריזם הפוטומודרני מאפשר וմבקש. משותם כך אנשי ש"ס המזרחיים (והמזרחים מודגשת גם היא בעולם פוטומודרני המבליט את השוליים) נמצאים במצב נוח הרבה יותר. כשחבר הכנסת בניויזי אומר שהוא תומך בדמוקרטיה הוא לא טוען להסכמה עם הערכיהם הדמוקרטיים – עמדתו החרדית-דתית לא מאפשרת הסכמה כזאת. במקרים אחדים טענה שאינו ערך מוחלט שניין בכפוף על הזולת. וזה ההקשר הדמוקרטי. אנשי ש"ס מדברים בשם הדמוקרטיה הוגן. נראה שבעולם פוטומודרני לייחדי החradi קל יותר לחיוות. אין הוא מואים מאיידיאולוגיה טוטלית "בן גוריוניסטית", מ"דת העובודה" או

"ישראל"; הדמוקרטיה היא הביטוי של כלל ישראל. גם בנו, הרב צבי יהודה ז"ל, אמר בימי המאבק על השטחים שברגע שעם ישראל איןנו אחינו שוב אין אנו רשות לצאת ולהילחם על השטחים.

לדמוקרטיה הפוטומודרנית אין יומות מעין אלה, לא ליברליות ולא לא לאומיות. היא תפסת את עצמה כמכוננת "כללי משחק", פרוצדרות מוסכמות שבאמצעותן מתנהלת השיח הציבורי. אין לה תשתיית ערכית מוחלטת – לדעתה אין ערך מוחלט שניין לכפוף על הזולת. וזה ההקשר הדמוקרטי. אנשי ש"ס מדברים בשם הדמוקרטיה הוגן. נראה שבעולם פוטומודרני לייחדי החradi קל יותר לחיוות. אין הוא מואים מאיידיאולוגיה טוטלית "בן גוריוניסטית", מ"דת העובודה" או